

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Hieronymi Dandini Cæsenatis E Societate Iesv De Corpore
Animato Lib. VII.**

Dandini, Girolamo

Parisiis, 1611

XXX. De capitis figura & motu

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95641)

quod in posteriori ratiocinatione adiungit, cui caput fuerit extruendum, non minus ad ceterorum sensuum organa, quam ad oculos, ipsomet consentiente pertinet: quare non minus propter illa, quam propter has in capite locatum est. Neque sensoria cetera propter cerebrum, sed hoc potius propter illa in capite positum esse, concludendum fuerat, ut ad singula, sicut ad oculos, ducerentur nervi cerebri quoque videre debuisset non sentiendi modo, sed & movendi principium esse, ipsius præsertim sententia: neque ad sensuum organa, verum ad omnes corporis partes nervos moventes disseminare. Ex hoc enim manifestum est, non propter solos oculos, sed & propter aliorum sensuum organa; immo nec omnino propter sensum, sed & propter motum totiusque corporis & omnium illius partium usum factum fuisse cerebrum.

Capitulum propter cerebrum.

Verissimum igitur fuerit Aristotelis illud in 4. libro de partibus cap. 10. caput cerebri gratia positissimum est: Hoc etenim solum continetur & conservaretur capite, quemadmodum thorace cor, & ventre viscera cetera: propterque capacitate hac crassum & durum os extructum est: & ex Hippocrate in libro de vulneribus capitis domicilium & propugnaculum cerebri appellavit Celsus. Quia enim facultatum omnium fons & origo sit cor, earum tamen actiones non potest ipsum immediate omnes exequi, sed suas vices aliis debet membris delegare, nutrientem iecori, procreantem testibus, sentientem & moventem cerebro: vitalem, tanquam in primis & omni tempore necessariam aliisque omnibus generale subsidium, sibi reservat. Quare ut cordi thoracem, iecori ac ventri abdomen, testibus scrotum, sic cerebro caput natura paravit. Hoc enim optimum illi domicilium. Tum quia frigidum & humidum membrum distare debuit à corde caloris fonte. Tum quia cum propter hanc temperationem plurima habitum esset excrementa optimum erat editum occupare locum, apertum, & liberum, ut facilis & expedita purgatio esset: atque huc spectant problematum 2. & 3. sect. 36. explicationes. Denique sensuum omnium organa prope cerebrum esse oportuit, ut & spiritum & molles nervos acciperent. Sensus autem edita illa regia erat optima. Nam oculis & plurima & procul cognoscimus, imminentiæque incommoda opportunè prospicimus: & fons sursum præsertim cum aëre natura fertur & vnde quaque exauditur. Odoritem cum vaporoso habitu in sublime ascendit. Sapores cum cibo & potu, qui ore suscipiuntur, omnes gustantur. Tactus per vniuersum corpus diffusus est.

Capitulum propter cerebrum.

DE CAPITIS FIGURA & motu.

CAPVT XXX.

Capitulum dictum.

K *Asparakos* Græci membrum hoc nominant. Siue quod ibi *ἄσπαρκος*, hoc est sedantamina, ut fortasse Galenus diceret, qui propter oculos factum putat. Siue *ἄσπαρκος*, quod est inarescere, ut aliis placuit, quod arido prorsus osses confert. Siue *ἄσπαρκος*, quod est operio ac tego; quoniam cerebri operimentum ac tegumentum sit. Nos appellamus caput, aut quod sensus & nervi ab eo initium capiant: aut quod ipsum ca-

piat & contineat cerebrum. Osseum esse oportuit: tum quia mollem substantiam contenturum erat: tum quia in extremo & editissimo loco positum iniuriis omnibus ac damnis exponeretur.

Cur osses.
Cur sphaerica.
Tantum.

Sphaericum item: tum ut plus cerebri contineret, hæc quippe figurarum omnium capacissima: tum etiam ut in se robustius esset atque externos ictus minus exciperet exceptoque firmius sustineret. Cum præsertim in omnibus præstantissimam hanc figuram quam maximè potest procuret natura. Optima tamen & maximè naturalis figura capitis non est perfectè sphaerica, sed oblonga & utrinque in anteriora nonnihil compressa:

Optima capiti figura quæ.

anteriorique parte, quam posteriori angustior. Sane cerebrum peculiarem nullam figuram postulat: sed dum anteriori parte mammillares processus ad odoratum emittuntur, & posteriori cerebellum à cerebro separatur velut medullæ spinalis principium & caput alterum, atque in media regione cavitates & sinus continendo spiritui præparantur; longitudinem quandam consequi necesse est, ubi omnia bene habere se debeant. Comprimuntur autem anteriora magis, quam posteriora: quoniam vertebræ dorsæ & spinalis medulla paulò maiorem faciunt latitudinem. Ab hac porò naturali & optima constitutionem multis modis sæpè natura recedit, quos longum esset persequi. Quod tamè acuminato sit vertice, quale apud Homerum Theristis caput, deprauatum iudicatur à Galeno in libro nono de usu partium, & libro de ossibus, & in arte medica. Sed si valida sit cervice, robustos eos esse, qui illo præditi fuerint, affirmavit in 6. epidem. Hippocrates: quod non tam capitis, quam cervicis beneficium est. Magnum item corporis proportionem servata laudatur caput, paruum damnatur. Illud enim multum continet cerebrum & copiosum ac bene temperatum spiritum; hoc contra, ideoque præcipitis ac temerarij ingenij inditium est.

Capitis motus quatuorplex.

Mouetur autem caput omnem in partem: tum ut ipsum noxam omnem vitaret & commodum prosequeretur: tum ut sensuum organa ac præsertim lumina duo usquequaque sensilibus obiectis cognoscendis admoneret. Motum igitur habet rectum, flexionem & extensionem; obliquum ad latus dextrum & sinistrum; ac demum semicircularem in utramque partem. Non enim omnino in orbem vertitur, nec verti decuit, nec potuit. Flectitur extenditur super primam cervicis vertebræ: vit cum ducitur supra secundam, cervice licet immota rigidæque quiescente: at ad latera non nisi inclinata ceruice inclinatur. Flectitur igitur antrotrorsum, annuendo duobus musculis (gravia namque facile deprimuntur) qui ex supra sterni & claviculæ parte ad temporales ossis processum ducuntur. Quod si horum alter trahat cessante altero, ad illud nimirum latus inclinatur caput. Extendunt autè in posteriora versus dorsum complures omnino, maiores alij, alij minores. Maiores tum duo ex superioribus thoracis & inferioribus cervicis spinis utrinque nascuntur, & in utrinque occipitis latus ab invicem mox recedentes inferuntur. Tum alij duo ex superiorum item thoracis vertebrarum transversis processibus ad medium occiput simul ascendunt. Minores item quatuor: duo ex spina secundæ cervicis vertebræ, totidemque sub his ex posteriori primæ vertebræ parte ad me-

Capitulum movetur in quatuor calis.

M

alium ferè occiput pertinent. Semicircularem porò motum quatuor alij exigui perficiunt: duo ex occipite medio obliquè ad transfuersum sui lateris primæ cervicis vertebræ processum: aliique duo ex secundæ vertebræ spina obliquè item ad transfuersum primæ processum progredientes. Dum autem ad latera inclinatur ad humerum dextrum aut sinistrum, non peculiari villo agitur musculo, sed illis ipsi, quos cõmemorauimus, si qui sunt vnus lateris trahant laxatis oppositis. Ita quatuordecim omnino sunt, vtrinq; septem, caput mouentes muscoli.

Cervicem mouentes musculi.

Cæterum secundarios etiã habet motus, quibus cervicem sequitur. Hæc autem & flectitur, & extenditur, & in vtrumque latus inclinatur; octo prorsus musculis. Flectitur tum longis duobus ex quinta & superiorum thoracis vertebrarum lateribus vtrinque ab œsophago ad primam cervicis vertebram aut etiã interdum occipitis os deductis. Tum scalenis totidem ex prima vtriusque lateris costa ad omnes cervicis vertebrarum processus pertinentibus. Extenditur verò totidem: quorum bini ex superiorum dorfi vertebrarum processibus cervicis processus petunt: totidemque ex septimæ & superiorum thoracis spinis, quo loco articulantur vertebræ, in cervicis spinas inferuntur. Qui vero superest motus ad latera, eodem, quo de capite diximus, modo fit: illius scilicet lateris trahentibus musculis oppositisque cessantibus.

Spinam mouentes musculi.

Iam quoniam similis motus in tota quoque cernitur spina, illius quoque motores subiiciam musculos. Octo illi numerantur. Quorum duo ab ilium ossis posteriori parte ad duodecimam thoracis costam ascendunt, omnium interim lumborum processibus affixi. Duo ab infimo osse sacro ad primam vsque thoracis vertebram progrediuntur. Duo sub his ab eodem osse altiori ex ortu ad vndecimam thoracis eiusdem vertebram terminantur. Ac demum duo ab hac eadem vndecima vertebræ ad primam vsque thoracis eiusdem ducuntur. Primi duo flectunt antrosum spinam: nec parùm iuuant recti abdominis musculi thoracem deorsum trahentes. Reliqui omnes extendunt, eam præsertim spinæ partem, cui affixi sunt maioris quippe est operæ corpus graue sursum retrorsum extendere, quàm deorsum flectere. Denique ad latera quoque flectitur spina & erigitur; alterius scilicet lateris trahentibus musculis, oppositisque laxatis. Sed iam singulas capituli partes consideremus.

CAPITULI PARTIUM CONSIDERATIO. AC PRIMUM DE CAPILLIS.

CAPVT XXXI.

Capitis partes quæ.

Ristoteles in 1. libro de animalium hist. cap. 7 eam duntaxat partem, quæ capillis tecta caluaria in nobis dicitur, tripartitò diuisit, in priorem partem, posteriorem, & mediam; hoc est in sinciput, occiput, & verticem. At ampliori significatione totum etiã illud nominamus caput, quod sustentatur collo primæque illius innititur vertebræ; & in bestiis totum capillis intectum est. Cuius partes sunt caluaria & facies. Ambæ rursus aut continentes sunt, aut contentæ. Caluariæ continentes sunt capilli,

cuticula, cutis, membrana carnosa, pericranium, periostium, cranium & meninges dug, contentæ cerebri & cerebellum cum neruis, qui ex illis procedunt. Faciei cõtinentes partes hæc commemorantur; frons, tempora, genæ, labia, mentum; contentæ autem, ferè sensuum organa, oculi, aures, nares, lingua; ambæque maxilla.

Pilorum tota congeries coma vocatur. Eorum materia excrementosa est, ex coctione, quæ fit in membris, terreus halitus, crassus, fuliginosus & adustus, ad cutem per poros exhalans. Hic enim viscoso admixtus humido adhærescit atque vt fumus quispian consistit; indeque pili existunt. Et quoniam exhalat ad cutem pilorum subiectum euadit cutis: quare hæc abscissa non nascitur pilus; cuiusque varietatem pilorum quoque varietas sequitur. Viuis pariter ac terrestribus propriè insunt: neque his omnibus, sed homini, equo, cani, boui & similibus; reliquis animalium potius quidpiam, vt leoni iuba; oui vellus, capræ villi, herinæ eo aculei; volucribus item pennæ, piscibus squammæ, crustatis crusta, arboribus & plantis folia.

Efficiens autem causa calor est euaporans excrementosamque materiam pellens. Finis communis est, vt superflua fecernatur meteria, quæ corpori obesse plurimum, morbosque adduceret. Bestiis verò instar vestium sunt atque à frigore cæterisque iniuriis tœnentur. Homini, qui mente ac ratione valet, atque vsu manuum omnia sibi necessaria & commoda parare potest, in capite velut cerebri propugnaculum sunt & à frigore caloreve externo defendunt; neque solum quod plurima ibi fit per cranij futuras euaporatio, sed etiã propter illius membri necessitatem abundant maxime in capite pili: In superciliis sudores frontis arcent, ne ad oculos defluant eosque lædant; vix tamen crescunt; quia in parte prorsus ossæ & absque furua deest materia. In palpebris item tum oculos ab externis incuris custodiunt; tum obumbrando quoquo modo & dirigendo aciem aspectum iuuant. Ibi quoque parum crescunt, quod in membrana sit nec magno opere excrementosa palpebrarum materia. Sed & impediunt aspectum, si nimium producerentur: In mento & barba ad reuerentiam dixeris pertinere: idè maribus potius nascuntur, quàm feminis. Nam & calidior sexus. Denique circa genitalia honestatem faciunt ac turpitudinem tegunt. In partibus cæteris nec abundant magno opere, nec vllum habent vsum sed materiæ solam necessitatem: aut generalem illum, vt excrementosa fecernatur meteria. Cùmque in quinque præcipuè locis nascuntur homini pili, in capite, superciliis, ciliis, mento, & genitalibus; soli capitis pili vocantur capilli; quasi capitis pili.

Canities porò pilorum agritudo est, quæ deficiente calore oritur, cum humorem pilique materiam coqueret satis non valet. Ideò enim putrescit. Et ex morbo interdum aliqui canuerunt; deprauata scilicet cuti, vt confirmat Philosophus in 3. de hist. cap. 11. & 5. de ortu cap. 4. qui post sanitatem calorisque integritate recuperata pristinum quoque pilorum colorem recuperat. Quæ etiã veneri nimium indulgent aut grauioribus negotiis occupantur, canescunt citius, quod magno opere debilitetur calor. Quibus item crassior capillus est: quoniam plus humoris habent; quod agrius dissoluatur. Quibus autem tenuis & mollis, quod minus

Capilli cuiuslibet. Canities pilorum.